

РОЗДІЛ 5. ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ

СТРУКТУРА І ЗМІСТ ВНУТРІШНЬОЇ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ У ЗАКЛАДАХ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

THE STRUCTURE AND CONTENT OF THE INTERNAL SYSTEM OF EDUCATION QUALITY ASSURANCE IN VOCATIONAL PRE-HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

Статтю присвячено аналізу нормативно-правового забезпечення структури та змісту внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладах фахової передвищої освіти. Мета статті полягає у характеристиці структури і змісту внутрішньої системи забезпечення освіти у закладах фахової передвищої освіти. Для досягнення мети статті використано загальнонаукові теоретичні методи: аналізу, синтезу, порівняння та узагальнення. На основі теоретичного узагальнення праць вітчизняних науковців констатовано, що ознакою ефективності внутрішньої системи забезпечення якості освіти вважається успішність діяльності усіх суб'єктів освітнього процесу, яка виступає у постійному прагненні підвищити свій рівень професійної підготовки, а також у набутті компетентностей та застосуванню їх у практичній сфері свого життя. Акцентовано, що успішність і результативність забезпечення якості освіти та освітньої діяльності залежить від сталої функціонуючої внутрішньої системи забезпечення якості освіти. Основні ідеї державної освітньої політики щодо забезпечення якості освіти визначено нормативно-правовими документами, а саме: Законами України «Про освіту» та «Про фахову передвищу освіту», які визначають основні складники системи забезпечення якості освітньої діяльності та якості фахової передвищої освіти (внутрішньої системи забезпечення якості освіти). На основі аналізу нормативно-правових документів констатовано, що в закладах фахової передвищої освіти внутрішня система забезпечення якості освіти (охоплює політику, принципи та процедури щодо забезпечення якості; розроблення і затвердження освітніх програм; дотримання принципу студентоорієнтованого навчання; формування культури академічної доброчесності; зовнішнє забезпечення якості та ін.) знаходиться на етапі формування, а практика її функціонування випереджує теоретичні засади розроблення і впровадження.

Ключові слова: внутрішня система забезпечення якості освіти, заклади фахової

передвищої освіти, якість освіти, нормативно-правові документи, вища освіта, Україна.

The article is devoted to the analysis of regulatory and legal support of the structure and content of the internal system of ensuring the quality of education in institutions of vocational pre-higher education. The purpose of the article is to characterize the structure and content of the internal system of providing education in institutions of vocational pre-higher education. To achieve the goal of the article, general scientific theoretical methods were used: analysis, synthesis, comparison and generalization. On the basis of a theoretical generalization of the works of domestic scientists, it was established that the success of the activities of all subjects of the educational process, which stands for a constant desire to raise their level of professional training, as well as in the acquisition of competences and their application in the practical sphere, is considered a sign of the effectiveness of the internal system of ensuring the quality of education. It is emphasized that the success and effectiveness of ensuring the quality of education and educational activities depends on a stable functioning internal system of ensuring the quality of education. The main ideas of the state educational policy regarding ensuring the quality of education are determined by regulatory and legal documents, namely: the Laws of Ukraine "On Education" and "On Vocational Pre-Higher Education", which determine the main components of the system of ensuring the quality of educational activities and the quality of professional pre-higher education (internal system ensuring the quality of education). Based on the analysis of legal documents, it was established that the internal system of ensuring the quality of education in institutions of vocational pre-higher education is at the stage of formation, and the practice of its functioning is ahead of the theoretical principles of development and implementation.

Key words: internal system of ensuring the quality of education, institutions of vocational pre-higher education, quality of education, regulatory and legal documents, higher education, Ukraine.

УДК 378.1-044.3(377)
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2022/52.2.26>

Березюк Д.І.,
здобувач вищої освіти третього
(освітньо-наукового) рівня
Комунального закладу вищої освіти
«Одеська академія неперервної освіти»

Постановка проблеми. Для досягнення високої якості освіти необхідно впроваджувати ефективну систему забезпечення якості. На сучасному етапі потреба у підвищенні ефективності системи забезпечення якості освіти стає нагальною потребою суспільства. Якість фахової передвищої освіти характеризується не лише набуттям

відповідних компетентностей здобувачами освіти, а й рівнем їхнього особистісного світоглядного розвитку. Розвиток системи внутрішнього забезпечення якості освіти у закладах фахової передвищої освіти зумовлює формування високої культури якості, носіями якої стануть всі учасники освітнього процесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

У публікаціях вітчизняних науковців І. Анненкової, О. Гуренко, О. Колдова, О. Кошлань, Н. Кузнєцової, О. Олійник, О. Шубіної [1; 2; 4; 5] та ін. активно аналізується досвід закладів вищої освіти України щодо функціонування систем внутрішнього забезпечення якості вищої освіти.

На потребі розвитку внутрішньої системи забезпечення якості освіти акцентує дослідниця О. Біляковська. Щодо конструктивного польського досвіду, то науковиця зазначає: «важливими елементами внутрішніх систем забезпечення якості професійної підготовки є зміст, форми та методи навчання. Вагомим чинником у забезпеченні якості професійної підготовки є освітня програма, що проектується закладом вищої освіти та детально окреслює весь шлях підготовки майбутнього вчителя [3, с. 4]. Водночас, аналізуючи вітчизняну освітню практику, зазначає: «важливими елементами внутрішніх систем забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів є форми і методи навчання, які трансформуються й осучаснюються відповідно до нових освітніх вимог та компетентнісної парадигми освіти... ключову роль у забезпеченні якості професійної підготовки майбутніх учителів відіграє освітня програма, в якій детально висвітлено всі аспекти підготовки» [3, с. 5].

Предметом наукового осмислення О. Набоки стала освітня програма як інструмент забезпечення якості професійної підготовки майбутніх фахівців у закладах вищої освіти. У контексті досліджуваної проблеми, значимим ж те, що науковиця виокремлює складники внутрішньої системи забезпечення якості освіти, які уможливають її розвиток та підвищення ефективності «найбільш ефективним є студентоцентризований підхід, а гарантом забезпечення якості освітньої програми може бути поєднання державної та громадської (суспільно-професійної) акредитації; запропоновано перелік питань для моніторингу та підвищення якості освітніх програм» [6, с. 41].

Однак маємо відзначити, що досвід становлення і розвитку системи внутрішнього забезпечення якості освіти у закладах фахової передвищої освіти ще не знайшов належного відображення в науковій теорії, натомість він більшою мірою представлений у практичній діяльності.

Мета статті – схарактеризувати структуру і зміст внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладах фахової передвищої освіти.

Виклад основного матеріалу. Для характеристики структури і змісту внутрішньої системи забезпечення освіти у закладах фахової передвищої освіти звернемося насамперед до чинних нормативно-правових документів. Згідно із Законом України «Про фахову передвищу освіту» основними завданнями закладів фахової передвищої

освіти є: 1) забезпечення реалізації права громадян на фахову передвищу освіту; 2) підготовка кадрів з фаховою передвищою освітою для потреб економіки та суспільства, забезпечення якості фахової передвищої освіти; 3) провадження на високому рівні освітньої діяльності, яка забезпечує здобуття особами фахової передвищої освіти за обраними ними спеціальностями; 4) участь у забезпеченні суспільного та економічного розвитку держави шляхом формування людського капіталу; 5) виховання у здобувачів фахової передвищої освіти патріотизму, соціальної активності, громадянської позиції та відповідальності, академічної доброчесності, формування правової та екологічної культури, моральних цінностей, здорового способу життя, здатності критично мислити та самоорганізовуватися в сучасних умовах; 6) забезпечення органічного поєднання в освітньому процесі теоретичного та практичного навчання, дослідницької та інноваційної діяльності [9]. Отже, у визначенні основних завдань закладів фахової передвищої освіти закладено вимогу «забезпечення якості фахової передвищої освіти», «провадження на високому рівні освітньої діяльності».

Певний законодавчий паралелізм спостерігаємо у підходах до формування внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладах фахової передвищої освіти. Наші міркування у цьому напрямі підкріплені тим, що сучасні заклади фахової передвищої освіти провадять освітню діяльність з підготовки «фахових молодших бакалаврів», «молодших бакалаврів» та «бакалаврів». Згідно із чинними нормативно-правовими актами до закладів фахової передвищої освіти зараховуємо «вищі навчальні заклади I-II рівнів акредитації, які згідно із Законом України «Про фахову передвищу освіту» [9] з червня 2019 р. набули статусу закладів фахової передвищої освіти із типом закладу (фаховий коледж) і здійснюють підготовку фахових молодших бакалаврів, а за наявності ліцензії здійснюватимуть підготовку за коротким циклом вищої освіти або першим (бакалаврським) рівнем» [7, с. 80]. Тобто, заклади фахової передвищої освіти здійснюють підготовку фахових молодших бакалаврів, молодших бакалаврів та бакалаврів. Отже, значимим в аспекті досліджуваної проблеми, на наш погляд, є те, що заклади фахової передвищої освіти повинні враховувати вимоги ступеневості вищої освіти щодо формування внутрішньої системи забезпечення якості освіти.

Питання забезпечення якості вищої освіти та освітньої діяльності зазначено у V розділі Закону України «Про освіту» [8]. Складові системи забезпечення якості освіти визначені у статті 41, частина 2, а саме: система забезпечення якості в закладах освіти (внутрішня система забезпечення якості освіти); система зовнішнього забезпечення якості освіти; система забезпечення якості в діяльності

органів управління та установ, що здійснюють зовнішнє забезпечення якості освіти [8].

Зауважимо, що стаття 26 Закону України «Про освіту» [8] визначає, що керівник закладу освіти забезпечує функціонування внутрішньої системи забезпечення якості освіти, відповідно наданих йому Законом повноважень. Акцентуємо увагу на тому, що це вимагає від керівників закладів фахової передвищої освіти, відповідно до законодавчих положень, скорегувати роботу такої системи на інституційному рівні.

На підставі викладеного вище резюмуємо, що на заклади фахової передвищої освіти, окрім Закону України «Про освіту», поширюється дія Закону України «Про фахову передвищу освіту», відповідно до якого система забезпечення якості освітньої діяльності та якості фахової передвищої освіти (внутрішня система забезпечення якості освіти) включає:

1) визначення та оприлюднення політики, принципів та процедур забезпечення якості фахової передвищої освіти, що інтегровані до загальної системи управління закладом фахової передвищої освіти, узгоджені з його стратегією і передбачають залучення внутрішніх та зовнішніх заінтересованих сторін;

2) визначення і послідовне дотримання процедур розроблення освітньо-професійних програм, які забезпечують відповідність їх змісту стандартам фахової передвищої освіти (професійним стандартам – за наявності), декларованим цілям, урахування позицій заінтересованих сторін, чітке визначення кваліфікацій, що присуджуються та/або присвоюються, які мають бути узгоджені з Національною рамкою кваліфікацій;

3) здійснення за участю здобувачів освіти моніторингу та періодичного перегляду освітньо-професійних програм з метою гарантування досягнення встановлених для них цілей та їх відповідності потребам здобувачів фахової передвищої освіти і суспільства, включаючи опитування здобувачів фахової передвищої освіти;

4) забезпечення дотримання вимог правової визначеності, оприлюднення та послідовного дотримання нормативних документів закладу фахової передвищої освіти, що регулюють усі стадії підготовки здобувачів фахової передвищої освіти (прийом на навчання, організація освітнього процесу, визнання результатів навчання, переведення, відрахування, атестація тощо);

5) забезпечення релевантності, надійності, прозорості та об'єктивності оцінювання, що здійснюється у рамках освітнього процесу;

6) визначення та послідовне дотримання вимог щодо компетентності педагогічних (науково-педагогічних) працівників, застосовування чесних і прозорих правил прийняття на роботу та безперервного професійного розвитку персоналу;

7) забезпечення необхідного фінансування освітньої та викладацької діяльності, а також адекватних та доступних освітніх ресурсів і підтримки здобувачів фахової передвищої освіти за кожною освітньо-професійною програмою;

8) забезпечення збирання, аналізу і використання відповідної інформації для ефективного управління освітньо-професійними програмами та іншою діяльністю закладу;

9) забезпечення публічної, зрозумілої, точної, об'єктивної, своєчасної та легкодоступної інформації про діяльність закладу та всі освітньо-професійні програми, умови і процедури присвоєння ступеня фахової передвищої освіти та кваліфікацій;

10) забезпечення дотримання академічної доброчесності працівниками закладу фахової передвищої освіти та здобувачами фахової передвищої освіти, у тому числі створення і забезпечення функціонування ефективної системи запобігання та виявлення академічного плагіату та інших порушень академічної доброчесності, притягнення порушників до академічної відповідальності;

11) періодичне проходження процедури зовнішнього забезпечення якості фахової передвищої освіти;

12) залучення здобувачів фахової передвищої освіти та роботодавців як повноправних партнерів до процедур і заходів забезпечення якості освіти;

13) забезпечення дотримання студентоорієнтованого навчання в освітньому процесі;

14) здійснення інших процедур і заходів, визначених законодавством, установчими документами закладів фахової передвищої освіти або відповідно до них [9].

Отже, у Законі України «Про фахову передвищу освіту» окреслено складники внутрішньої системи забезпечення якості освіти та компоненти, які забезпечують якість освітньої діяльності. До найважливіших із них зараховуємо: політику, принципи та процедури щодо забезпечення якості, які інтегровано до загальної системи управління закладом фахової передвищої освіти; розроблення і затвердження освітніх програм до якого залучені всі учасники освітнього процесу та роботодавці; дотримання принципу студентоорієнтованого навчання; формування культури академічної доброчесності учасників освітнього процесу; зовнішнє забезпечення якості фахової передвищої освіти.

Провівши теоретичний аналіз положень Законів України «Про освіту» [8] та «Про фахову передвищу освіту» [9], а також джерел щодо забезпечення якості вищої освіти [1–6] зазначимо, що внутрішня система забезпечення якості освіти на рівні закладу фахової передвищої освіти функціонує у вертикалі від здобувача освіти до керівника закладу освіти й охоплює процеси підготовки

здобувачів фахової передвищої освіти (прийом на навчання, організація освітнього процесу тощо) з належним забезпеченням (кадровим, навчально-методичним, організаційним, матеріально-технічним, інформаційним) освітнього процесу, що здійснюється на засадах студентоорієнтованого навчання, академічної доброчесності.

На підставі викладеного вище констатуємо, що ознакою ефективності внутрішньої системи забезпечення якості освіти вважається успішність діяльності усіх суб'єктів освітнього процесу, яка виступає у постійному прагненні підвищити свій рівень професійної підготовки, а також у набутті компетентностей та застосуванню їх у практичній сфері свого життя.

Висновки. Отже, успішність і результативність забезпечення якості залежить від сталої функціонуючої внутрішньої системи забезпечення якості освіти. Основні ідеї державної освітньої політики щодо забезпечення якості освіти визначено Законами України «Про освіту» та «Про фахову передвищу освіту», які характеризують основні складники системи забезпечення якості освітньої діяльності та якості фахової передвищої освіти (внутрішньої системи забезпечення якості освіти). Констатуємо, що в закладах фахової передвищої освіти внутрішня система забезпечення якості освіти знаходиться на етапі формування, а практика її функціонування випереджує теоретичні засади розроблення і впровадження.

Подальшого дослідження потребують особливості внутрішньої системи забезпечення якості у закладах фахової передвищої освіти.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Анненкова І. П., Кузнєцова Н. В. Становлення системи внутрішнього забезпечення якості в закладі вищої освіти: досвід та проблеми. *Інноваційна педагогіка*. 2021. Вип. 37. С. 322-327.

2. Анненкова І.П., Кузнєцова Н. В., Ружицька О.М. Основні напрями розбудови системи внутрішнього забезпечення якості у закладі вищої освіти. *Інноваційний розвиток вищої освіти: глобальний, європейський та національний виміри змін*: матеріали VII міжнар. наук.-практ. конф., м. Суми, 20–21 квіт. 2021. Суми: Вид-во СДПУ імені А. С. Макаренка, 2021. С. 77-81.

3. Біляковська О.О. Система забезпечення якості професійної підготовки майбутніх вчителів у Республіці Польща та в Україні: дис... д.пед.н.: 13.00.04. Львів, 2020. 557 с.

4. Гуренко О.І., Шубіна О.В. Внутрішня система забезпечення якості освітнього процесу в Бердянському державному педагогічному університеті: європейський вимір. *Проблеми використання інформаційних технологій в освіті, науці та промисловості* : XIII міжнар. конф. (23–24 листоп. 2017 р.) : зб. наук. пр. / ред. кол.: Г.Г. Півняк та ін. Дніпро : НТУ «ДП», 2018. № 3. С. 31–33.

5. Кошлань О., Колдов О., Олійник О. Система внутрішнього забезпечення якості вищої освіти: досвід провідних закладів вищої освіти України. *Військова освіта*. 2022. № 1 (45). С. 112–122. DOI: <https://doi.org/10.33099/2617-1783/2022-45/112-122>

6. Набока О. Г. Освітня програма як інструмент забезпечення якості професійної підготовки майбутніх фахівців у закладах вищої освіти. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 05. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2018. Випуск 60 (том 2). С. 38–41.

7. Педагогічна освіта в Україні: теорія і практика : словник / М.П. Вовк, Ю.В. Грищенко, С.О. Соломаха, Н.О. Філіпчук, С.В. Ходаківська; Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України. Київ, 2021. 312 с.

8. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення 10.08.2022)

9. Про фахову передвищу освіту: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19#Text> (дата звернення 10.08.2022)